

Гребенюк Максим Васильович, керівник Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при РНБО України, кандидат юридичних наук, доцент, заслужений юрист України

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Корупція щороку завдає збитків європейській економіці в розмірі 120 млрд євро. Експерти Європейського бюро боротьби з шахрайством (OLAF) стверджують, що країни ЄС щороку втрачають від корупції 323 млрд євро, що становить третину бюджету країн європейської зони до 2020 р. Зважаючи на це, доцільно здійснити аналіз сучасного законодавства деяких європейських країн у сфері запобігання та протидії корупції з метою впровадження в Україні найефективніших методик і практичних заходів, застосовуваних останнім часом у деяких європейських країнах.

Зокрема, 1 липня 2011 р. у Великобританії набув чинності Закон «Про боротьбу з хабарництвом» (UK Bribery Act), у якому виокремлено такі види корупційних правопорушень, як вимагання, прийняття пропозиції або отримання хабара посадовою особою; пропозиція, обіцянка або давання хабара чи іншої неправомірної вигоди посадовій особі; підкуп, давання хабара іноземному державному службовцю; спонукання особи до неналежного виконання службових повноважень; нездатність запобігти корупції представником юридичної особи або юридичною особою [1]. Унаслідок міжнародних скандалів, пов'язаних з діяльністю офшорних зон, у Великобританії 27 квітня 2017 р. прийнято Закон «Про кримінальні фінанси», відповідно до положень якого правоохоронним органам дозволено конфіскувати об'єкти нерухомості, вартість яких перевищує 50 тис. фунтів стерлінгів, якщо власник не доведе законності джерела походження коштів, використаних для купівлі відповідного нерухомого майна. Також цим Законом урегульовано суспільні відносини у сфері кримінальної відповідальності юридичних осіб, зареєстрованих у Великобританії, за несплату загальнообов'язкових податків у інших країнах [2].

9 грудня 2016 р. у Франції прийнято Закон «Про прозорість, боротьбу з корупцією та модернізацію економіки» [3] (скорочено «Sapin II» – за прізвищем міністра економіки та фінансів), яким визначені такі правила антикорупційної діяльності, зокрема:

– встановлено обов'язок щодо запровадження механізмів внутрішнього контролю, а також забезпечення належного захисту інформаторів;

– створено реєстр так званих «представників інтересів», до якого має бути внесено юридичних осіб, асоціації, неурядові організації, що активно та цілеспрямовано взаємодіють із посадовими особами, які беруть участь у розробленні нормативно-правових актів і визначенні державної політики;

– закріплено процедуру прозорості отримання фінансування політичними партіями й кандидатами на вибори з огляду на джерела його походження і розмірів;

– закріплено обов'язкове інформування Президента і Прем'єр-міністра в разі виявлення будь-яких неточностей чи розбіжностей у декларуванні доходів, витрат членів Уряду.

30 березня 2017 р. у Республіці Молдова схвалено Національну стратегію щодо невідкупності та боротьби з корупцією на 2017–2020 рр. [4]. Боротьбу з корупцією визначено одним з основних пріоритетів Стратегії, якою передбачено низку комплексних заходів, обов'язкових до впровадження в таких сферах, як виважена й цілеспрямована антикорупційна політика, незалежність та ефективність діяльності державних установ; боротьба з політичною корупцією; прозорість фінансової звітності політичних партій; посилення боротьби з корупцією в правоохоронних та судових органах; боротьба з незаконним збагаченням і конфіскація майна, отриманого в результаті вчинення корупційних злочинів та суміжних із ними злочинів; боротьба з шахрайським використанням зовнішніх фондів, контроль майна, особистих інтересів і конфлікту інтересів. Новий антикорупційний програмний документ має усунути наявні недоліки й сконцентрувати увагу державного апарату на необхідності законодавчого та інституційного забезпечення посилення заходів боротьби з корупцією. Завданнями Стратегії визначено: стримування участі в корупційних діях; відшкодування майна, отриманого внаслідок учинення корупційних правопорушень; етика та невідкупність у публічному, приватному і неурядовому секторах; захист інформаторів та осіб, які постраждали від корупції; прозорість фінансування публічних установ, політичних партій. На відміну від Парламенту, в Уряді Молдови відсутня система обліку й публічності проектів нормативних актів, поданих на затвердження. Такі проекти розміщуються на веб-сторінці органу виконавчої влади тільки в дні засідань Уряду, під час яких приймаються ці проекти. Негативним аспектом залишається ситуація, за якої є можливим прийняття Урядом нормативно-правових актів, які не пройшли обов'язкової антикорупційної експертизи. Так, у 2009–2015 рр. від 30 до 70 %

проектів нормативних актів Урядом Молдови було прийнято без проведення антикорупційної експертизи.

27 вересня 2017 р. на засіданні Уряду Грузії було затверджено Антикорупційну стратегію і План дій у боротьбі з корупцією на 2017–2018 рр. [5]. Положення, закріплені в Антикорупційній стратегії та Плані дій на 2017–2018 рр., розроблено на основі рекомендацій впливових міжнародних організацій, при цьому основними цілями антикорупційної стратегії визначено: налагодження механізму залучення громадськості до боротьби з корупцією; унесення змін і доповнень у законодавство щодо запобігання залученню адміністративних ресурсів, тобто можливості використання політичними партіями і кандидатами на виборах їх політичного становища або корумпованих зв'язків з урядовими установами з метою подальшого впливу на результати виборів; створення єдиної електронної системи управління державними фінансами, що містить дані про муніципалітети та юридичних осіб; посилення контролю над посадовими особами, відповідальними за реалізацію інфраструктурних проектів тощо.

Здійснивши огляд сучасного законодавства Великобританії, Франції, Молдови та Грузії, варто зазначити, що кожна з цих країн має свої специфічні особливості нормативно-правового забезпечення заходів щодо запобігання та протидії корупції. Слід відмітити позитивні моменти вищезазначених законодавчих актів зарубіжних країн, які можуть бути використані в процесі удосконалення вітчизняного законодавства у сфері запобігання та протидії корупції. Аналіз правових норм зарубіжного законодавства дозволив виявити новели, які пройшли апробацію та масштабно використовуються в практиці європейських країн, як-от:

- упровадження механізмів внутрішнього контролю у сфері запобігання корупції серед працівників юридичної особи шляхом розроблення та виконання корпоративних програм і стратегій, спрямованих на мінімізацію корупційних ризиків (Великобританія);

- визначення порядку конфіскації об'єктів нерухомості, вартість яких перевищує 50 тис. фунтів стерлінгів, у разі, якщо власник не доведе законності джерела походження коштів, використаних для придбання нерухомого майна. Визнання юридичних осіб суб'єктами корупційних злочинів за несплату загальнообов'язкових податків у юрисдикціях інших країн (Великобританія);

- закріплення положення про те, що після відставки жоден власник міністерського портфеля упродовж шести місяців не має права претендувати на керівні посади в державних або приватних організаціях. Це правило не стосується осіб, які до призначення на посаду міністра раніше обіймали керівні посади в органах державної влади та приватних структурах (Франція);

- створення реєстру т.зв. «представників інтересів», до якого має бути внесено юридичних осіб, асоціації, неурядові організації, що активно та цілеспрямовано взаємодіють із державними службовцями, посадовими особами, які беруть участь у розробленні нормативно-правових актів і визначенні фундаментальних засад державної політики (Франція);

- суцільна комп'ютеризація роботи складових сектору державного управління та надання адміністративних послуг, відкрита система здійснення державних закупівель із доступом до мережі Інтернет (Грузія);

- організація вільного доступу компетентних правоохоронних органів у межах відповідних угод до міжнародних баз даних з метою виявлення майна та банківських рахунків за кордоном державних службовців і високопосадовців (Молдова).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Bribery Act 2010. Legislation.gov.uk [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/23/cont>. - Назва з екрана.

2. В Англии вступил в силу «Закон о криминальных финансах». 09.06.2017 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://newizv.ru/article/general/09-06-2017/teper-ne-spryacheshsya-v-anglii-vstupil-v-silu-zakon-o-kriminalnyh-finansah>. - Загл. с экрана.

3. The new French anti-corruption law SAPIN II [Electronic resource]. – Mode of access: https://www.eversheds-sutherland.com/documents/global/france/the-new-french-anti-corruption-law-sapin%20II_March_2017.pdf. - Title from the screen.

4. Об утверждении Национальной стратегии по неподкупности и борьбе с коррупцией на 2017–2020 гг. : Постановление Парламента Республики Молдова от 30.03.2017 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=370789&lang=2>. – Загл. с экрана.

5. Правительство Грузии утвердило антикоррупционную стратегию и план действий на 2017–2018 годы, 28.09.2017 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://tbilisi.media/main/67693-pravitelstvo-gruzii-utverdilo-antikorrupsionnyu-strategiyu-i-plan-dejstvij-na-2017-2018-gody>. - Загл. с экрана.